

Sòfocles
Antígona
Electra

Traducció de Carles Riba

Fundació
Carulla

Editorial
Barcino

Antígona Electra

Editorial
Barcino

BH TC

Biblioteca Històrica de la Traducció Catalana Volum 2

Consell d'edició de la col·lecció:

Denise Boyer (La Sorbonne - Université de Paris IV), Helena Buffery (University College Cork), Roger Friedlein (Ruhr-Universität Bochum), Enric Gallén, coordinador (Universitat Pompeu Fabra), Jaume Pòrtulas (Universitat de Barcelona), Patrizio Rigobon (Università Ca' Foscari Venezia), Joan Santanach, coordinador (Universitat de Barcelona), i Joan Ramon Veny-Mesquida, coordinador (Universitat de Lleida).

La Biblioteca Històrica de la Traducció Catalana és una iniciativa de

Universitat de Lleida

Càtedra Màrius Torres
d'Estudis sobre Patrimoni Literari Català

**Fundació
Carulla**

Grup d'estudis de traducció,
recepció i literatura catalana

**Universitat
Pompeu Fabra**
Barcelona

Amb la col·laboració de

BC Biblioteca
de Catalunya

SÒFOCLES

ANTÍGONA
ELECTRA

Traducció de Carles Riba

Estudi introductor de
Raül Garrigasait

Editorial Barcino
2017

Aquest volum ha estat elaborat en el marc del projecte FFI2014-54915-P, finançat pel Ministerio de Economía y Competitividad, i també en els dels Grups de Recerca 2014 SGR 486 i 2014 SGR 1019 de l'AGAUR de la Generalitat de Catalunya.

Primera edició: febrer de 2017

© de l'estudi introductori, Raül Garrigasait, 2017

© de la traducció, hereus de Carles Riba, 2017

Reservats tots els drets d'aquesta edició:

Editorial Barcino, S. A.
Acàcies, 15. 08027 Barcelona
www.editorialbarcino.cat

DL B ????-2017

ISBN: 978-84-7226-813-5

Edició núm.: 846

Disseny de la coberta: Claudi Usandizaga

Disseny de l'interior i maquetació: El Calaix

Fotocomposició i impressió: Fotoletra, S. A.

TAULA

ESTUDI INTRODUCTORI, de Raül Garrigasait	9
I	11
II	13
III	16
IV	23
Bibliografia	25
Sòfocles, <i>Antígona. Electra</i> . Facsímil	27

ESTUDI INTRODUCTORI
Raül Garrigasait

I

La primavera del 1920, satisfent un desig que tenia des de feia anys, Riba es va instal·lar a Florència amb la seva muller, Clementina Arderiu, i el pintor Josep Obiols. Les cartes d'aquell moment, plenes de bromes i sarcasmes, parlen amb aquell to de bufó que diu les veritats més serioses:

Veig per ara molt verd d'escriure res sobre Itàlia: hi sóc poc foraster. Treballo molt, massa: Sòfocles em dóna una absurda feinada. Estic rumiant la manera més elegant de deixar de fer literatura. Començaré per deseixir-me de traduir grecs: així almenys, no patiré cap més nota breve de L. P. [La Publicidad]. Quant a la resta (i visca la resta! que deia Xènius), tampoc no m'és tinguda en compte. L'estil va molt barat: un capbussó en qualsevol avantguardista de París o del Pombo i hom se n'unta. Hem de fer-nos feréstecs, sortits del bosc, cantelluts, forçuts i peluts, com uns Aragays: sinó, els catalans no anirem enlloc, i us certifico que l'Aragay és no solament l'home que té més raó de Catalunya, sinó dels que escriuen millor. En faré un dels meus cants del cigne. Madame fa versos com una fúria; jo, mandra com sempre. No cregueu que no sigui una catàstrofe, una vera ensolciada moral, això de descobrir, a vint-i-sis anys, que un hom és incapaç d'esforç metòdic, que és mancat d'imaginació, i que no engendra sinó una sola idea cada quinze dies (Carta a J. M. López-Picó, 17-VI-1920; dins Guardiola 1989: 66).

Riba era probablement el literat de la seva generació capaç d'un esforç més metòdic, però les seves paraules traspuen un neguit ben real. L'humorisme autoirònic que sovinteja en les cartes d'aquella època intenta treure solemnitat a les angoixes; com més es concentren les bromes, més penetrant és el turment que amaguen. El mateix pudor que en els articles de crítica literària es manifestava en

ANTÍGONA
ELECTRA

Facsimil

ANTÍGONA :: ELECTRA

Biblioteca Literària

VOLUMS PUBLICATS

- Virgili*: ENEIDA, traducció de Mossèn Llorenç Riber, Mestre en gai saber (dos volums).
- Dickens*: UNA CANÇÓ NADALENCA, traducció de Josep Carner.
- J. Ruyra*: LA PARADA.
- Mark Twain*: L'ELEFANT FLANC, ROBAT, traducció de Josep Carner.
- Andersen*: CONTES, traduïts per J. d'Albaflor, il·lustracions de Torné Esquiús.
- Mark Twain*: LES AVENTURES DE TOM SAWYER, traducció de Josep Carner.
- Edgar A Poe*: ELS ASSASSINATS DEL CARRER MORGUE, traducció de Carles Riba.
- Shakespeare*: CORIOLÀ, traducció de Magí Morera i Galícia.
- Goethe*: HERMAN I DOROTEA, traducció de J. Lleonart.
- Charles Soldevila*: L'ABRANDAMENT, novel·la.
- George Elliot*: SILAS MARNER, traducció de J. Carner.
- Eckmann Chatrian*: L'AMIC FRITZ, trad. de J. Sitjar.
- Molière*: EL BURGÈS GENTILHOME, traducció de J. Carner.
- Selma Lagerlöf*: ELS INGMARSSON, traducció de J. Sitjar.
- Grimm*: CONTES D'INFANTS I DE LA LLAR, traducció de Carles Riba.
- Arnold Bennett*: EL PREU DE L'AMOR (volums primer i segon), traducció de J. d'Albaflor.
- C. Villiers de l'Isle Adam*: CONTES CRUELS, traducció de J. Folguera i J. Carner.
- Homer*: ODISSEA, traducció de Carles Riba (volum primer.—Cants I-VIII; volum segon.—Cants IX-XVI; volum tercer.—Cants XVII-XXIV).
- Goldsmith*: EL VICARI DE WAKEFIELD, traducció de J. Farran i Mayoral.
- Eckmann-Chatrian*: EL TRESOR DEL VELL CAVALER, traducció de Joan Sitjar.
- Shakespeare*: HAMLET, traducció de M. Morera i Galícia.
- A. de Muset*: MARGOT, traducció de J. d'Albaflor.
- Plutar*: VIDES D'ALEXANDRE I DE CÈSAR, trad. de C. Riba.
- Arnold Bennet*: AQUESTS DOS (tres volums), traducció de J. d'Albaflor.
- Mossèn Llorenç Riber*: ELS CAMINS DEL PARADÍS PERDUT.
- Jerome K. Jerome*: TRES ANGLESES S'ESBARGEIXEN, traducció de M. Ferrando i J. M. Mustieles.
- Goethe*: GOETZ DE BERLICHINGEN, traducció de Manuel Raventós.
- J. M. López Picó*: DE LES MIL I UNA NITS.
- Rudyard Kipling*: EL LLIBRE DE LA JUNGLA, traducció de M. Manent.
- Sòfocles*: ANTÍGONA-ELECTRA, traducció de C. Riba.

ANTÍGONA
ELECTRA

SÒFOCLES

TRADUCCIÓ DE
CARLES RIBA

ÉS PROPIETAT

EDITORIAL CATALANA, S. A. - Secció d'impremta
Mallorca, entre 257 i 259 - Telèfon 58 G. - BARCELONA

ANTÍGONA

PERSONES DEL DRAMA

ANTÍGONA.

ISMENE.

CHOR DE VELS TEBANS.

CREÓ.

GUÀRDIA.

HEMÓ.

TIRÈSIAS.

MISSATGER.

EURÍDICE.

SEGON MISSATGER.

PRÒLEG

ANTÍGONA

Germana Ismene, oh companyonívol cap,
¿saps tu quin és, dels mals que desfermava Edip,
que en vida nostra Zeus no hi doni compliment?
Car cosa dolorosa ni calamitat
no hi ha, ni infàmia, ni vilesa que entre tes
misèries i les meves jo no hagi vist.
I, ¿quin edicte diuen ara que és aquest
que ha fet cridar per tot el poble el general?
Què en saps? Què n'has sentit? O, ¿t'és amagador
que vénen pel amics maltractes d'enemic?

ISMENE

A mi no m'ha arribat cap veu, Antígona,
ni dolça ni penible sobre els estimats,
des que les dues fórem de tots dos germans
privades, en un dia morts de mutu cop;
ni en ser que aquesta nit l'exèrcit dels argius
es feia fonedís, no he sabut res més
que em fes més venturosa ni més mísera.

PÀRODE

CHOR

Estrofa I

Raig de sol, la més bella
llum que per Tebes dels set portals
fins ara resplendís, lluires
ja, Oh parpella
del dia d'or, damunt les correnties
dircees arribant, després d'empènyer
l'home del blanc escut, que d'Argos
venia amb tot l'arnès, a córrer
davant ta presència, fugivol,
amb brida més rabent.

Sistema I

El qual damunt la nostra terra
excità per amor de conteses
ambigües Polinices:
i fent una aguda cridòria,
com una àguila a vol va llençar-se
a la terra, cobert de son ala
de blanca neu, amb molta d'armeria
i cascos amb crineres cavallines.

ESTÀSIM I

CHOR

Estrofa I

Moltes coses són admirables,
i cap més admirable del que és l'home.
Ell, fins a més enllà de l'esblanquida
mar alta, amb el llebeig tempestuós
avença, travessant les ones
inflades que entorn li bramulen.
I de les dees la suprema,
la Terra inconsumible, infatigable,
turmenta, en el voltar de les arades,
any per any, regirant-la, amb l'ajut
de la nissaga cavallina.

Antistrofa I

Insidiant, l'home s'emmena
el poble dels ocells voleiadissos,
i les stirps de les bèsties salvatges,
i la marina gernació del pèlag,
dins els torterols de la xarxa

ESTÀSIM II

CHOR

Estrofa I

Beats aquells per qui de mals
dejuna és la vida.
Perquè als qui la casa sorollada
fou per un déu, la desventura
no els manca mai i s'arrossega
fins a la plenitud de la nissaga;
com quan una borrasca,
sota els marins revessos vents de Tràcia,
irromp dins la tenebra submarina,
regira del fons una sorra
negra i aterbolinada,
mentre que amb gemegadissa
sota l'assot retrunyen les riberes.

Antístrofa I

Veig que d'antic les penes de
la casa dels Labdàcides,
damunt les penes dels morts s'arrestellen,
i la gènera no rescata

ESTÀSIM III

CHOR

Estrofa

Amor invencible en batalla,
Amor, que en mig de la rícor t'aplomes,
que sobre les galtes suaus
de la jovencella fas nit,
i rondes enllà de la mar
i per les rústegues clastres:
de tu no és ningú escàpol,
ni dels eters, ni entre
el homes que viuen un dia;
ans qui et posseix furieja.

Antístrofa

Tu ets qui dels justos, injustes
les ànimes atreus a vituperi;
tu ets qui aquesta discòrdia

ESTÀSIM IV

CHOR

Estrofa I

També la persona de Dànae patí
de canviar la llum del cel
per unes estades de bronze.
I escondida en son clos nupcial que li feia
de tomba, fou enjovada.
I amb tot de naixença era noble, Oh filla, filla,
i custodiava de Zeus
les àuries semences plogudes.
Però la del fat és una potència terrible:
mai ni riquesa, ni armes,
ni torre, ni foscos bastiments que cruixen
al colpeig de les ones, no l'esquivarien.

Antístrofa I

I fou enjovot també el fill biliós
de Drias, el rei dels Edons,
per ses mossegadores ires,
a comanda de Baccus tancat ben estret
dins una presó roquissa.

ESTÀSIM V

HIPORQUEMA

CHOR

Estrofa I

Déu de molts noms, delícia
de la cadmea núvia, i fill
de Zeus que trona amb veu pesant,
tu que la illustre Itàlia
ressegueixes, i regnes
dins la falda que a tots és comuna
de l'Eleusina Deo,
Baccus, Oh tu que de les Bacants
la ciutat mare, Tebes, habites,
vora el líquid corrent de l'Ismèn,
i damunt la sement del fér dragó;

Antístrofa I

tu que, sobre la roca
de la bessona cresta, mira
la fumera llampeguejant,
allí on les corícies

ÈXODE

MISSATGER

Habitadors dels murs de Cadmos i Amfió,
no hi ha una vida d'home que, durant encar,
jo per ventura mai lloés ni mai blasmés
Car la fortuna dreça i la fortuna abat
el benaurat i el malaurat a cada punt.
I endevinaire ningú és, pels moridors,
d'allò que els fou constituït. Perquè Creó
era envejable, pel que em sembla a mi, un temps,
ell que salvava d'enemics el sòl cadmeu,
i empunyant d'aquesta terra el sobirà
poder, regia, floreixent de fills ben nats:
i ara tot fugí. Perquè en renunciar
els homes a les joies, jo aquell no el tinc
per viu, que el miro com un animat cos mort.
Car, tresoreja pel casal, si vols, en gran,
i viu menant la pompa d'un tirà: si lluny
n'és l'alegria, ni per l'ombradís d'un fum
la resta et compraria jo, davant del pler.

ELECTRA

6 - Antigona

PERSONES DEL DRAMA

EL PEDAGOG.

ORESTES.

ELECTRA.

CHOR DE DONES MICENESES.

CRISÒTEMIS.

CLITEMNESTRA

EGIST.

PRÒLEC

PEDAGOG

Oh del que un temps a Troia fou el general,
d'Agamèmnon fill, avui et lleu de contemplar
els llocs on sempre t'empenyia el teu daler.
Perquè l'antiga Argos que enyoraves tant
aquesta és, aquest és el sagrat enclòs
de la donzella d'Ínac, que un tavà punyí;
i aquella, Orestes, és del déu que mata els llops
la plaça Liceana; i a l'esquerra, aquell
el temple illustre d'Hera; i on havem fet cap
pots dir que veus Micenes, que és tan rica d'or,
i aquell funest estatge dels Pelòpides:
d'on, a l'homei del pare, jo temps ha et prenguí
de mans de la germana teva per la sang,
i emportant-te'm vaig salvar-te, i t'he nodrit
fins en aquesta flor de joventut, per tal
que un dia revengessis l'occiment patern.
Doncs, ara, Orestes, i tu Pílades, el més car
dels hostes, escatiu de pressa què cal fer,
que ja l'esclat lluent del sol eixeribeix
les clares gorges matineres dels ocells,

PÀRODE

COMMOS

Estrofa I

CHOR

Oh filla, filla d'una mísera
mare, Electra, en quin insadollable
plany vas sempre fonent-te
per Agamèmnon, tan impiament
un dia embolicat en els enganys
de la mare arterosa,
i amb àvol mà traït? Així qui tal féu
perterís, si lleu que imprequi jo tal cosa!

ELECTRA

Oh nissaga de nobles pares,
veniu per a conhort de mes fatigues.
Ho sé, i me'n faig cabal, ni mica
em fuig: però no vull deixar-m'ho darrera,
de sospirar pel meu pare que patí treballs!
Oh per amor de tota l'amistat amb què em pagueu,
deixeu-me així neguitejar,
ai! ai! us ho suplico.

EPISODI I

CHOR

Jo só vinguda, filla, basquejant-me ensems
per ton profit i el meu: si tal com es pertany
però no et parlo, guanya tu, que et seguirem.

ELECTRA

M'avergonyeix, Oh dones, si amb tants de planys
com faig us semblo massa incompòrtivola.
Però una força m'hi obliga, perdoneu.
I quina dona ben nascuda que veiés
destrets d'un pare no faria altretant?
Els quals jo dia i nit a cada punt els veig
florir amb més ufana en comptes de minvar.
Jo que d'antuvi, de la mare que em parí
ne rebo tots el odis; i després en mon
casal mateix estic amb els atuidors
del pare, i ells em manen, i és d'ells que tinc
de pendre o veure'm refusat tot lo del món.
I en acabat, quins dies pots pensar-te tu
que meno, quan damunt del setial patern
hi veig que hi seu Egist? i el miro rumbejant
aquelles robes d'ell, i fent libacions
devora les mateixes ares on l'occi?

EPISODI II

CLITEMNESTRA

A lleure, pel que sembla, tornes a rondar :
i és que no hi és Egist, que sempre et retingué
d'estar-te fora portes bascantant els teus.
I ara que ell és lluny, no se te'n dóna res
de mi : i moltes vegades has anat a molts
dient de mi que engallardida i ultra el just
governo, ultratjant-te a tu i a tot lo teu.
Però d'ultratge jo no en faig ; de mal de tu
sí, en dic, quan sento que em malparles tan sovint.
Que el pare, i no res més, és sempre el teu pretext,
com a occit per mi. Per mi, jo bellament
ho sé : aquestes coses no les vull negar :
car va aferrar-lo la Justícia, no pas
jo sola : i tu havies de donar-li ajut
si és que t'esqueies a tenir enteniment.
Car aqueix pare teu que sempre estàs plorant,
de tots els grecs és l'únic que ha tingut prou cor
per immolar als déus aquella que per sang
te fou germana, i no havia pas sofert
dolor quan l'engendrà, com jo quan la infantí.
I sigui : ensenya'm per amor de què o de qui
la va immolar ? Tal volta dels argius, diràs ?

EPISODI III

ORESTES

Oh dones, ¿per ventura oïrem dretament
i anem per dreta via cap allà on volem?

CHOR

Què cerques? quina és la intenció que et duu?

ORESTES

Fa estona que demano on és que viu Egist.

CHOR

Hi arribes: qui t'ho deia no mereix retret.

ORESTES

Qui de vosaltres, doncs, podria dí als de dins
que som aquí, el seguici tan afreturat.

CHOR

Aquesta: si el més pròxim ho ha d'anunciar.

ÈXODE

COMMOS

Estrofa I

ELECTRA

Oh mes companyes! aquells homes tot seguit
compleixen l'obra: tu roman callada, en tant.

CHOR

Com? què fan ara?

ORESTES

Ella està agençant el vas
per al sepulcre: i aquells dos ja li són prop.

CHOR

I tu per què sortires?

ELECTRA

Per a vigilar
que Egist no ens passi cap a dins d'esmunyedís.

NOTES (1)

ESTRUCTURA TÈCNICA DE LA TRAGÈDIA GREGA

En el teatre grec, els actors ocupaven l'*escena*, i el chor l'*orquestra*, espai circular o semicircular davant d'aquella i corresponent, si fa no fa, a la platea dels nostres teatres. Des de la seva entrada, o *pàrode*, no se'n movia més fins a la fi de la representació.

El chor no intervenia en l'acció; ans es mantenia com neutral davant del conflicte, veritable vident que fluctua, emotiu, al curs dels esdeveniments, i els acompanya i conclou amb el seu comentari.

En temps de Sòfocles, el formaven una quinzena de choristes. Evolucionava dins l'orquestra, desfilar, caminant i fins dansant, segons un ritme noble i greu.

Als actes de les nostres obres teatrals, corresponien els *episodis*. Un *pròleg* obria la tragèdia, i un *èxode*, o sortida, la tancava. Els episodis eren separats per «cants del chor en el lloc», això és, *estàsims*. Durant aquests, l'escena era buida d'actors; però no sempre, com ara en l'«Antígona», en què en el pas de l'Episodi II al III Creó no es mou de l'escena, i en l'«Electra», en què aquesta, des de la seva aparició, no en surt més fins a la fi.

(1) Aquestes notes són destinades al lector corrent, sense altre abast que d'estalviar-li, en allò més indispensable almenys, la consulta dels manuals d'antiguitats clàssiques.